

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili V (2015)

ISSN 2082-0917

Robert Kośmider

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Strategia militarna Izraela

Izrael, oficjalnie Państwo Izrael, jest krajem w Azji Zachodniej położonym na wschodnim brzegu Morza Śródziemnego. Graniczy na północy z Libanem, na północnym wschodzie z Syrią, na wschodzie z Jordanią i na południowym zachodzie z Egiptem¹. Przylega do niego również Autonomia Palestyńska, czyli Zachodni Brzeg oraz Strefa Gazy, której zewnętrzne granice są kontrolowane przez władze izraelskie. Izrael pomimo stosunkowo małej powierzchni jest dość zróżnicowany geograficznie. W populacji liczącej około 7,68 mln większość stanowią Żydzi (75,0%), drugą co do wielkości grupą są Arabowie (20%), a najmniej liczną grupą etniczną są Samarytanie. Pod względem wyznaniowym w Izraelu obok Żydów (judaizm) mieszkają Arabowie (głównie muzułmanie), chrześcijanie i druzowie i inne mniejsze grupy religijne.

Współczesne państwo Izrael ma swoje korzenie w Ziemi Izraela, która przez 3000 lat zajmowała centralne miejsce w judaizmie. Po I wojnie światowej Liga Narodów zgodziła się na stworzenie Mandatu Palestyny pod brytyjskim protektora-tem, z celem utworzenia „żydowskiej siedziby narodowej”. W 1947 roku Organi-zacja Narodów Zjednoczonych zgodziła się na podział Palestyny na dwa państwa: żydowskie i arabskie. 14 maja 1948 roku zgodnie z decyzją ONZ Państwo Izrael proklamowało niepodległość, jednak sąsiedzkie kraje arabskie odmówiły zaakcep-towania planu i rozpoczęły wojnę. Pierwsza wojna izraelsko-arabska potwierdziła niepodległość i poszerzyła granice państwa żydowskiego poza zasięg przewidziany przez plan ONZ. Od tamtej pory do dzisiaj Izrael nieustannie tkwi w konflikcie z wie-loma ościennymi państwami arabskimi. Przez ten czas prowadził kilka wojen. Od momentu utworzenia granice Państwa Izrael były przedmiotem sporów ze wszyst-kimi sąsiednimi państwami².

¹ <http://www.cbs.gov.il/reader/mainind/indengnew.html> [21.01.2015].

² T. Franczyk, *Polityka bezpieczeństwa wybranych państw*, Karpacki Oddział Straży Granicznej – Placówka SG Kraków-Balice, s. 5–12, <http://docslide.pl/documents/polityka-bezpieczenstwa-wybranych-panstw.html> [21.01.2015].

Siły Obronne Izraela

Siły Obronne Izraela, Cwa Hagana l-Israel, w skrócie CaHaL, to oficjalna nazwa armii izraelskiej. Siły Obronne Izraela zostały powołane do życia rozkazem premiera Dawida Ben Guriona z dnia 28 maja 1948 roku. Rozkaz oznajmiał, iż CaHaL będzie istnieć, by „bronić istnienia, terytorialnej integralności i suwerenności państwa Izrael” oraz „chronić mieszkańców Izraela i zwalczać wszelkie formy terroryzmu zagrażającego codziennemu życiu”³. Izrael otoczony jest przez nieprzyjanych, a nawet wrogich sąsiadów. Stoczył z nimi wiele wojen. Efektem tego jest niewątpliwie jedna z najbardziej doświadczonych armii świata. Od początku państwowości Izraela CaHaL przeprowadził kilkanaście operacji zbrojnych. W 1948 roku była to wojna o niepodległość, w 1956 konflikt sueski, kolejne wojny w latach 1967 i 1973, operacja w Libanie od 1982, bombardowanie ośrodków jądrowych w irackim Osiraku (1984) i w Syrii (w 2007), brała udział w drugiej wojnie libańskiej w 2006 i operacji Płynny Ołów – (przełom lat 2008 i 2009). Żadnej z tych wojen izraelska armia nie przegrała, a o remisie możemy mówić tylko w dwóch ostatnich przypadkach. Siły zbrojne Izraela cechuje rzadko spotykana w innych krajach o ustroju demokratycznym koncepcja „narodu pod bronią”, umożliwiająca szybką mobilizację stosunkowo dużej liczby ludzi (liczbę tę określa się na 1,771,661 mężczyzn i 1,687,698 kobiet w wieku 16–49 lat)⁴. Przyjęcie takiej koncepcji wymusiła przewaga ludnościowa sąsiednich narodów arabskich, z których niektóre odmawiają Izraelowi prawa do istnienia. Oficjalna izraelska doktryna wojskowa opiera się na następujących punktach:

1. Izrael nie może sobie pozwolić na przegranie jakiegokolwiek wojny⁵,
2. strategia defensywna, brak roszczeń terytorialnych,
3. dążenie do uniknięcia otwartego konfliktu zbrojnego poprzez działania polityczne i strategię odstraszania,
4. unikanie eskalacji konfliktów,
5. zażegnywanie ewentualnych niebezpieczeństw dla państwa w sposób szybki i zdecydowany,
6. zwalczanie terroryzmu⁶.

Z racji koncepcji „narodu pod bronią” służba wojskowa w Izraelu jest obowiązkiem nałożonym na wszystkich obywateli (kobiety i mężczyzn) powyżej 18 roku życia. Długość służby wojskowej jest uzależniona od wielu czynników, ale zazwyczaj trwa dla mężczyzn trzy lata, dla kobiet dwa. W celu usprawnienia dowodzenia podzielono hierarchię służbową na trzy obszary strategicznego dowodzenia:

³ http://www.konflikty.pl/a,529-0,Czasy_najnowsze,Sily_obronne_Izraela.html [21.01.2015].

⁴ Dane przewidywane na 2010 rok, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> [21.01.2015].

⁵ Z uwagi na brak głębi strategicznej, porażka militarna oznaczałaby upadek Izraela.

⁶ Cz. Kącki, *Izrael. Informator*, MON, Warszawa 1999, s. 60–120.

- I. Północny Obszar Strategicznego Dowodzenia – zachowuje bezpieczeństwo północnych granic Izraela, wliczając w to Galileę i Wzgórza Golan. Oddziały patrolują granicę z Libanem i Syrią.
- II. Centralny Obszar Strategicznego Dowodzenia – obejmuje brygady i jednostki wojskowe operujące na terenie Szaron, Gush Dan, Szefeli, Jerozolimy, Samarii i Judei. Zabezpieczają one terytorium Autonomii Palestyńskiej oraz granicę z Jordanią.
- III. Południowy Obszar Strategicznego Dowodzenia – odpowiada za brygady i jednostki wojskowe umieszczone na Negewie i w rejonie Ejlatu. Zabezpiecza granicę ze Strefą Gazy i Egiptem.

Izraelska armia realizuje cele związane z zapewnieniem bezpieczeństwa terytorialnego Państwa Izrael. Obejmuje to przygotowanie scenariuszy działań mających na celu powstrzymanie wszystkich najeźdźców, ale także codzienną działalność antyterrorystyczną wewnątrz państwa. Realizując umowy pokojowe, armia współpracuje z palestyńskimi władzami poprzez działania w Samarii i Judei. Równocześnie utrzymuje odstraszącą zdolność bojową, zapewniającą bezpieczeństwo granicom. Ze względu na niewielki obszar Izraela, strategia obronna armii przewiduje natychmiastowe przejęcie inicjatywy i szybkie uderzenie głęboko w terytorium wroga. Wszyscy potencjalni wrogowie Izraela przewyższają liczebnie CaHaL, dlatego dużym nakładem środków utrzymuje się jakościową przewagę technologiczną systemów bojowych. Ze względów bezpieczeństwa, zaawansowane technologicznie systemy bojowe są rozwijane i produkowane w Izraelu. Jednak największą siłą CaHaL jest profesjonalne wyszkolenie i wysokie morale żołnierzy. W celu zapewnienia bezpieczeństwa granic, CaHaL utrzymuje w nieustannej gotowości bojowej liczne oddziały sił lądowych, wspartych przez siły powietrzne i marynarkę. Większość sił bojowych to rezerwiści, którzy przechodzą regularne szkolenia i w razie kryzysu mogą szybko zorganizować bojowe jednostki liniowe.

Siły lądowe

Izraela to nowoczesna armia dysponująca bronią XXI wieku. Rząd Izraela nie ujawnia danych o jej wielkości i sile. W 1988 roku Międzynarodowy Instytut Studiów Strategicznych w Londynie ustalił wielkość sił lądowych Izraela na 104 tys. żołnierzy, w czym 16 tys. żołnierzy zawodowych i 88 tys. poborowych. Dodatkowo 494 tys. rezerwistów przechodziło regularne szkolenia wojskowe i mogło być zmobilizowanych w ciągu 72 godzin⁷, a w 2004 roku na 125 tys. żołnierzy, w tym 40 tys. żołnierzy zawodowych i 85 tys. poborowych. Dodatkowo 600 tys. rezerwistów⁸.

Siły powietrzne

Wielkim wysiłkiem Izrael zgromadził flotę różnorodnych bojowych samolotów, które wielokrotnie starty się w powietrzu z arabskimi maszynami, odnosząc spektakularne zwycięstwa. Izraelskie siły powietrzne cieszą się dużą niezależnością

⁷ <http://www.iiss.org/> [21.01.2015].

⁸ Tamże.

w strukturze CaHaL. Dowódca podlega bezpośrednio szefowi sztabu generalnego. Niewielka grupa koordynatorów odpowiada za operacje militarne, ćwiczenia i wywiad. Według danych z 1988 roku siły lotnicze liczyły 28 tys. żołnierzy, w tym 9 tys. zawodowych i 19 tys. poborowych, zajmujący się głównie obroną przeciwlotniczą. Dodatkowo jest około 50 tys. rezerwistów gotowych do mobilizacji. W 1999 roku było 32,5 tys. żołnierzy, w tym 22 tys. poborowych oraz 54 tys. w rezerwie. W 1988 roku Izrael posiadał 19 eskadr bojowych, w tym 12 eskadr myśliwskich, 6 eskadr myśliwców bombardujących i jedną eskadrę zwiadowczą. Trzonem bojowym sił powietrznych Izraela jest 524 maszyn bojowych, w tym taktyczny myśliwiec bombardujący F-16, cięższy myśliwiec bombardujący przewagi pola walki F-15 oraz myśliwiec bombardujący dalekiego zasięgu F-16I. Sprzęt bojowy obejmuje także samoloty zwiadowcze, transportowe i helikoptery.

Marynarka wojenna

Jest zdecydowanie najmniejszą formacją zbrojną IDF. Według danych z 1987 roku, marynarka liczyła 1 tys. oficerów i 8 tys. marynarzy, wliczając w to 3,2 tys. poborowych. Dodatkowo 1 tys. rezerwistów pozostawało w gotowości do mobilizacji. Dowództwo marynarki znajduje się w Tel Awiwie. Jest odpowiedzialne za dowodzenie operacjami morskimi, wliczając w to wywiad i logistykę.

Marynarka cieszy się dużą niezależnością i prowadzi działania operacyjne na Morzu Śródziemnym, Morzu Czerwonym i w rejonie Zatoki Perskiej⁹.

Tel Awiw prowadzi politykę nuklearnej „dwuznaczności”. Jest prawie pewne, że Izrael posiada broń jądrową – oficjalnie tego nie potwierdza i nie zaprzecza. Państwo to nie jest członkiem reżimu Traktatu o Nieprolifracji z 1968 roku. Nie możliwa jest weryfikacja izraelskiego programu atomowego. Pod koniec lat 60. CIA poinformowało, że Izrael rozpoczął produkcję broni jądrowej. Amerykanie czekali na potwierdzenie tego faktu – spodziewali się testu, ten jednak nie odbył się. Mordechaj Vanunu¹⁰ w 1986 roku przekazał brytyjskiej prasie informację o izraelskim programie. Wtedy oceniano, że arsenał wynosi około stu bomb atomowych. Obecnie szacuje się go na od 200 do 400 bomb termojądrowych¹¹.

Izraelczycy przywiązują olbrzymią wagę do sił zbrojnych. Przekłada się to na wydatki wojskowe. Izrael wydaje rocznie na obronę około 14 mld dolarów. Stanowi to pomiędzy 7 a 8 proc. PKB¹². Klasyfikuje to Izrael na szóstym miejscu na świecie,

⁹ J. Jarząbek, *Amerykańska pomoc wojskowa i ekonomiczna dla Izraela*, [w:] *Państwo Izrael. Analiza politologiczno-prawna*, red. E. Rudnik, Wyd. Trio, Warszawa 2006, s. 100–143.

¹⁰ Mordechaj Vanunu (ur. 13 października 1954 w Maroku) – Izraelczyk, który uczestniczył w badaniach nad bronią jądrową i ujawnił informacje o izraelskiej bombie atomowej, <https://palestyna.wordpress.com/2010/05/12/mordechaj-vanunu-ponownie-w-wiezieniu/> [21.01.2015].

¹¹ <http://www.psz.pl/tekst-31880/Sily-zbrojne-Izraela> [21.01.2015].

¹² Wyliczenia na podstawie przewidywanego PKB w 2010 i procent PKB przeznaczanego na armię <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> [21.01.2015].

zaraz po Hiszpanii i przed Turcją¹³. Stosunek wydatków wojskowych do dochodu narodowego jest tradycyjnie wysoki w Izraelu i jest jednym z najwyższych. Dodatkowo znacznego wsparcia – kilku miliardów dolarów rocznie – udzielają Stany Zjednoczone. Wysokie wydatki wynikają z postrzegania swojego środowiska międzynarodowego i założeń doktryny obronnej.

Zagrożenia bezpieczeństwa Izraela

Zmieniająca się dynamicznie sytuacja w regionie Bliskiego Wschodu powoduje znaczące zmiany w równowadze sił w bliższym i dalszym otoczeniu Izraela. Do zmian tych należy zaliczyć:

- a) wprowadzenie do uzbrojenia wielu państw tego regionu broni masowego rażenia;
- b) skrócenie czasu od momentu narastania konfliktu do chwili rozpoczęcia działań zbrojnych;
- c) rozpowszechnienie użycia broni rakietowej i chemicznej przez państwa tego regionu;
- d) powstanie wielu projektów w dziedzinie rozwoju potencjałów rakietowych przy współpracy państw spoza tego regionu: np.: Chiny – Arabia Saudyjska, Korea Północna – Egipt czy Rosja – Iran¹⁴.

Od 1948 roku, z chwilą proklamowania Izraela, państwo żydowskie uwikłane jest w nieustający konflikt zbrojny, który pochłonął już tysiące ofiar, z krajami sąsiednimi i narodem muzułmańskim. Ustawiczne próby osiągnięcia pokoju nie przynoszą skutku, gdyż wszelkie nadzieje burzą permanentne ataki samobójcze terrorystów islamskich, które w większości przypadków spowodowane są nieugiętym stanowiskiem rządu izraelskiego w sprawie niezależnego państwa palestyńskiego. Niekontrolowana eskalacja napięć może przyczynić się do wybuchu otwartej wojny terytorialnej i religijnej w Izraelu. Walka o terytoria jest walką o przetrwanie pokoleń, a więc na śmierć i życie, zazwyczaj toczącą się dopóki jedna ze stron nie wybierze drogi kompromisu. Obecne rządy tych narodów kierują się zasadą „oko za oko, ząb za ząb”, co oczywiście zamyka błędne koło, a przez to wyzwała większą nienawiść i brak możliwości pokojowego rozwiązania. Sytuacja na Bliskim Wschodzie jest na tyle skomplikowana, że oba narody (palestyński i żydowski) roszczą sobie prawa do dziedzictwa tej ziemi, uważając ją przecież za świętą.

Nienawiść nacji islamskiej wobec Izraela spowodowana jest w znacznym stopniu jego polityką zagraniczną prowadzoną wspólnie ze Stanami Zjednoczonymi, które jako mocarstwo światowe ingerują w wewnętrzne struktury państw na Bliskim Wschodzie – w skrajnych przypadkach przy użyciu siły. Sektor militarny pod względem wyposażenia stawia armię izraelską na czwartym miejscu w rankingu ogólnoświatowym, co oczywiście z punktu widzenia krajów islamskich stanowi istotne dla nich zagrożenie. Analogicznie Izrael ma również powody do obaw ze względu

¹³ (2006 est).

¹⁴ Cz. Kącki, *Izrael...*, s. 129.

na otaczający i wrogo nastawiony świat arabski, coraz częściej przejawiający akty nienawiści i agresji¹⁵.

Obecnie za najpoważniejsze zagrożenie zewnętrzne dla Izraela, w ocenie władz izraelskich, uważana jest polityka Iranu, który nawiązuje do haseł wzywających do likwidacji państwa żydowskiego. Hasła te są łączone z przeciwdziałaniem dominacji Stanów Zjednoczonych w tym regionie. Za kolejne potencjalne zagrożenie zewnętrzne Izraelczycy postrzegali Irak, jednak panująca tam obecnie sytuacja spowodowała, że zagrożenie ze strony Irakijczyków straciło na znaczeniu. Izrael uważa również, że powodowane przez Irak napięcie wpływa obecnie na ogólną sytuację polityczno-wojskową w regionie. W przypadku ewentualnego konfliktu zbrojnego, za potencjalnego przeciwnika Izraela uważana jest nadal Syria, która poprzez utrzymywanie kontroli nad Libanem i zacieśnienie stosunków z Iranem, może stać się niebezpieczna w swoich dążeniach do odzyskania spornych Wzgórz Golan.

Strategia militarna Izraela, według słów izraelskich generałów, zakłada „odstraszanie”. Chodzi o pokazanie przeciwnikom determinacji w obronie granic państwa i obywateli. Obrazowo można to przedstawić jako „dwoje oczu za oko”, co w praktyce oznacza ciągłą gotowość do walki oraz spowodowanie u atakujących takich strat wśród wojska i, co nieoficjalne, wśród ludności cywilnej, by wrogowie Izraela uczciwie przemyśleli możliwość ataku, szanse jego powodzenia i opłacalność. „Odstraszanie” oznacza również przywrócenie pozycji Izraelskich sił zbrojnych nadszarpniętej po spektakularnej klęsce militarnej wojsk Izraelskich w Libanie przeciwko bojownikom Hezbollahu (w wyniku dwumiesięcznych walk Izrael stracił ponad 100 żołnierzy, nie zdoławszy zneutralizować bojowników), a także propagandowej, gdyż kolosalne zniszczenia poniosła Libańska infrastruktura, a większość ofiar konfliktu stanowili libańscy cywile. W ramach nowej strategii militarnej szkolenia i sprzęt zostały zmodernizowane, koordynacja między siłami lądowymi a siłami powietrznymi poprawiona, żołnierze powołani z rezerwy mieli więcej czasu na przygotowanie, oraz lepsze zaplecze logistyczne¹⁶. Ta operacja została zaplanowana na miesiące. W strategii militarnej Izrael postanowił też zweryfikować swoje cele. Zamiast zniszczenia Hezbollahu, Izrael ustanowił teraz o wiele mniej ambitną definicję słowa zwycięstwo: mianowicie zmniejszenie ostrzału raketowego ze Strefy Gazy oraz „zmienianie rzeczywistości”.

Zaostrzenie się strategii militarnej Izraela spowodowało wprowadzenie nowego planu obrony „Tefen” na lata 2008–2012. Zgodnie z założeniami planu „Tefen” wydatki na siły naziemne znacznie wzrosną, co sugeruje odejście od strategii obronnej odwzorowanej w planie „Kela” na lata 2003–2008, zgodnie z którą siły naziemne zredukowano o 25%¹⁷.

¹⁵ *Sytuacja militarna na Bliskim Wschodzie i jej wpływ na bezpieczeństwo światowe*, gen. broni dr Mieczysław Bieniek, prezentacja.

¹⁶ <http://www.economist.com/node/12903394> [23.01.2015]; <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Izrael,problemy,Konflikt> [23.01.2015].

¹⁷ *Armaments, Disarmament and International Security*, „SIPRI – Stockholm International Peace Research Institute Yearbook” 2008, s. 204–205.

Plan wzmocnienia Izraelskiej Armii „Tefen”

Wojna z Hezbollahem w 2006 roku pokazała Izraelczykom, że nie można się skupiać tylko na operacjach antyterrorystycznych. Przed rokiem 2006 Izraelczycy koncentrowali się na komunikacji, integracji systemów i sieciowych systemów bojowych, kosztem szkolenia sił lądowych i utrzymywania ich w gotowości. Nowy plan ma koncentrować się na szkoleniu żołnierzy w celu zapewnienia bezpieczeństwa Izraela przed całą gamą zagrożeń. 3 września 2007 roku gen. broni Gabi Ashkenazi ogłosił nowy plan. „Tefen”. Plan przewiduje wydanie na zbrojenie, szkolenie i utrzymanie gotowości armii 60 mld dolarów w latach 2008–2012. Plan ten stawia na rozwój naziemnych pojazdów wojskowych z czołgiem Merkava Mark IV na czele. Produkcja i rozwój tego najnowocześniejszego izraelskiego czołgu była zawieszona z powodu braku środków. Ponadto siły lądowe nabędą setki nowych transporterów opancerzonych. Siły powietrzne mają się wzbogacić o 100 myśliwców piątej generacji F-35 Lightning II, które mają zastąpić wysłużone F-16. Trwają również starania o zakup samolotów transportowych Hercules, a także o wzmocnienie programu bezzałogowych samolotów zwiadowczych. Marynarka wojenna ma zamiar nabyć dwa dodatkowe niemieckie okręty podwodne klasy Delfin. Uważa się, że te dwa okręty, przygotowywane na specjalne zamówienie Izraelczyków, będą najnowocześniejszymi nieatomowymi okrętami podwodnymi na świecie. Wszystkie siły oczekują wzmocnienia wydatków na technologię C4I – dowodzenie, komunikacja, kontrola i informatyzacja (*command, control, communications, computer*). Między innymi z powodu niesprawnego działania systemu C4I, CaHaL odniósł porażkę na terytorium Libanu w 2006 roku. W planie jest rozbudowa systemu łączy światłowodowych, które skomunikowałyby każdą bazę wojskową w kraju. W przyszłości planuje się także wzmocnienie znaczenia łączności bezprzewodowej w oparciu o system WiMAX (następca Wi-Fi). W ramach planu „Tefen” odbyły się ćwiczenia „Juniper Cobra 2007” z udziałem Europejskiego Dowództwa Armii Stanów Zjednoczonych a siłami zbrojnymi państwa żydowskiego. Prawie 500 żołnierzy piechoty, marynarzy i lotników ze Stanów Zjednoczonych wzięło udział we wspólnych ćwiczeniach z taktyki obrony przed różnymi zagrożeniami z powietrza, morza i lądu, w tym pociskami z taktycznymi ładunkami jądrowymi i bronią chemiczną¹⁸.

Siły zbrojne Izraela z zadowoleniem przyjęły „Tefen”, z racji tego, iż muszą być przygotowane na większą liczbę zagrożeń, niż 10 lat temu. W szczególności chodzi o światowy terroryzm i zagrożenie ze strony Iranu¹⁹.

Niezależnie od planu „Tefen” Izraelczycy spodziewają się podpisania z Pentagonem dużego kontraktu na dozbrojenie.

¹⁸ The Jewish Institute For National Security Affairs, <http://www.jinsa.org/node/605> [31.01.2015].

¹⁹ Tamże.

Specjalne stosunki amerykańsko-izraelskie

USA były pierwszym państwem na świecie, które de facto uznało Izrael – stało się tak zaledwie 11 minut po ogłoszeniu powstania państwa żydowskiego, 14 maja 1948 roku. Uznanie *de iure* nastąpiło 31 stycznia 1949 roku; już w styczniu 1949 roku rząd USA po raz pierwszy udzielił pomocy Izraelowi, gdy American Export-Import Bank przyznał państwu żydowskiemu bardzo wówczas potrzebną pożyczkę w wysokości 100 mln dolarów. Przez kolejne dwie dekady pomoc amerykańska była dość skromna. USA nie sprzedawały wówczas broni Izraelowi, nie chcąc prowokować regionalnego wyścigu zbrojeń i mając pełną świadomość, że Izrael ma dużych dostawców broni (głównie Francję), dzięki czemu jest w stanie stawiać czoła wrogim państwom arabskim. USA stały się głównym sojusznikiem Izraela po wojnie sześciodniowej – 5–10 czerwca 1967 roku. Waszyngton uznał, że osaczona przez wrogów izraelska demokracja potrzebuje amerykańskiego wsparcia, w sytuacji gdy niechętnie temu stały się niektóre państwa zachodnie (Francja); ponadto istniało przeświadczenie, że wiele państw arabskich, w szczególności główny rywal Izraela – Egipt, trwale sprzymierzyło się z ZSRR. 27 grudnia 1968 roku odchodząca administracja Lyndona B. Johnsona ogłosiła sprzedaż Izraelowi 50 nowoczesnych samolotów myśliwskich Phantom (pierwsze z nich dostarczono we wrześniu 1969 roku); była to największa do tej pory transakcja zbrojeniowa Izraela i dzięki niej USA po raz pierwszy przyczyniły się do uzyskania przez Izrael jakościowej przewagi nad rywalami na polu bitwy. Odtąd USA stały się głównym dostawcą broni do Izraela. Zaczęły też udzielać Izraelowi mocnego wsparcia na forum Rady Bezpieczeństwa ONZ. W styczniu 1987 roku USA nadały Izraelowi status ważnego sojusznika spoza NATO (*major non-NATO ally*, MMNA), dopiero wprowadzony i przyznany nielicznym państwom – Australii, Egiptowi, Japonii i Korei Południowej. Następnie 14 grudnia 1987 roku ministrowie obrony Icchak Rabin i Frank Carlucci podpisali w Waszyngtonie dziesięcioletnie memorandum umożliwiające Izraelowi ubieganie się o kontrakty wojskowe w USA na równych zasadach z państwami NATO.

Stany Zjednoczone utrzymują z Izraelem sojusz o wymiarze strategicznym – choć nie są one zinstytucjonalizowane w formie porozumienia o wzajemnej obronie – oraz „moralnym”, w oparciu o wspólne wartości. Na mocy podpisanego w 1981 roku dwustronnego memorandum regularnie odbywają się konsultacje polityczne, wojskowe i wywiadowcze, od 2007 roku co kwartał. Oba państwa łączą też silne więzy gospodarcze, a od 1985 roku obowiązuje układ o wolnym handlu. Wartość wymiany handlowej z Izraelem w 2008 roku przekroczyła 30 mld dolarów, co plasuje to państwo na dwunastym miejscu wśród partnerów handlowych USA, m.in. przed Rosją²⁰. Izrael jest największym odbiorcą amerykańskiej pomocy ekonomicznej i militarnej od zakończenia II wojny światowej. W 2008 roku wysokość wojskowej pomocy dla Izraela wyniosła 2,4 mld dolarów, a w ciągu najbliższych

²⁰ Top U.S. trade partners, http://ita.doc.gov/td/industry/otea/ttp/Top_Trade_Partners.pdf.

10 lat ma ona sukcesywnie wzrastać, aż do poziomu 2,9 mld dolarów²¹. Kwestie problematyczne w stosunkach USA i Izraela dotyczą przede wszystkim palestyńsko-izraelskiego procesu pokojowego²², głównie osiedli wzniesionych na okupowanych terytoriach palestyńskich, które Stany Zjednoczone uznają za niezgodne z prawem międzynarodowym. Prezydent George W. Bush stworzył w tej kwestii precedens w kwietniu 2004 roku, gdy w liście do premiera Ariela Szarona zaznaczył, że przyszłe porozumienie musi uwzględniać istniejące „izraelskie skupiska ludzkie”. Innym punktem spornym jest status Jerozolimy, miasta pod kontrolą Izraela, który uważa je za swoją stolicę, a do którego wschodniej części prawa zastrzegają sobie Palestyńczycy. Administracja odmawia uznania całego miasta za stolicę Izraela, lecz Kongres USA w kolejnych rezolucjach uznał Jerozolimę za niepodzielną stolicę państwa Izrael.

Podczas ośmiu lat rządów G.W. Busha stosunki z Izraelem układały się bardzo dobrze, lecz strategicznie i geopolitycznie sytuacja tego państwa w regionie skomplikowała się pośrednio w wyniku wojny w Iraku. Doszło do umocnienia Iranu, a także Hamasu i Hezbollahu oraz zacieśnienia więzi między Iranem a tymi organizacjami, co w konsekwencji doprowadziło do eskalacji napięć i wybuchu w lipcu 2006 roku wojny w Libanie. Dla Izraela tzw. wojna na dwóch frontach – libańskim i palestyńskim – którą amerykańska administracja popierała, a niekiedy do niej zachęcała, okazała się zbyt kosztowna. Dlatego w latach 2007–2008 w relacjach między Izraelem i USA nastąpiły widoczne zmiany: władze Izraela podejmowały decyzje niezależne od celów polityki sojusznika na Bliskim Wschodzie²³.

Podsumowując, chciałbym zwrócić uwagę na fakt trudnego położenia geograficznego i problemów z osiągnięciem własnej państwowości przez Izrael. Gdy w 1948 roku proklamowano niepodległość Izraela, natychmiast spotkało się to z oporem państw arabskich i wybuchem I wojny izraelsko-arabskiej. Podobny stan rzeczy trwa do dziś. Nieustające konflikty z Palestyńczykami, ciągłe zagrożenie ze strony Iranu oraz wrogość sąsiadów do Państwa Izrael spowodowały zastosowanie koncepcji „państwa pod bronią”, z bardzo dużymi wydatkami na armię. Mimo wielu prób załagodzenia konfliktów na Bliskim Wschodzie, wizja trwałego pokoju jest na razie nierealna.

²¹ A. Benn, S. Rosner, *U.S. to increase military aid to Israel in decade-long deal*, „Haaretz” z 21 czerwca 2007, <http://haaretz.com/hasen/spages/873594.html> [30.01.2015].

²² Oprócz procesu pokojowego istnieje kilka innych problematycznych kwestii w stosunkach bilateralnych, takich jak przypadki szpiegostwa w USA na rzecz Izraela czy niedostatecznej ochrony własności intelektualnej w Izraelu.

²³ P. Sasnał, *Polityka Stanów Zjednoczonych wobec aktorów w konflikcie arabsko-izraelskim. Między Bushem a Obamą*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009.

Bibliografia

Opracowania

Kącki Cz., *Izrael. Informator*, MON, Warszawa 1999.

Franczyk T., *Polityka bezpieczeństwa wybranych państw*, Karpacki Oddział Straży Granicznej – Placówka SG Kraków-Balice, <http://docslide.pl/documents/polityka-bezpieczenstwa-wybranych-panstw.html> [21.01.2015].

Jarząbek J., *Amerykańska pomoc wojskowa i ekonomiczna dla Izraela*, [w:] *Państwo Izrael. Analiza politologiczno-prawna*, red. E. Rudnik, Wyd. Trio, Warszawa 2006.

Czasopisma

Armaments, Disarmament and International Security, "SIPRI – Stockholm International Peace Research Institute Yearbook" 2008.

Top U.S. trade partners, http://ita.doc.gov/td/industry/otea/ttp/Top_Trade_Partners.pdf.

Netografia

www.cbs.gov.il

www.konflikty.pl

www.iiss.org

<https://palestyna.wordpress.com/2010/05/12/mordechaj-vanunu-ponownie-w-wiezieniu/>

www.psz.pl

www.jinsa.org

www.economist.com

www.jinsa.org

www.stosunkimiedzynarodowe.info

www.psz.pl

Sytuacja militarna na Bliskim Wschodzie i jej wpływ na bezpieczeństwo światowe, gen. broni dr Mieczysław Bieniek, prezentacja

Israeli Military Strategy

Abstract

The article "Israeli Military Strategies" consists of four subsections which cover the whole subject. The first one, "Israeli Defence Forces" describes in detail the structure and division of Israeli troops specifying their combat equipment as well as the number of soldiers per contingent.

The second subsection, "Threats to Israel's Security", includes a brief description of defence strategies. There is a list of countries which are the biggest threat to Israel due to conflicts of interests, unexplained disputes, as well as territorial, religious and ethnic antagonisms.

The third subsection – "Strengthening Israeli Army – Tefen Procurement Plan", describes the program which is, according to the author of the article, the most important program currently being implemented in the Israeli army. It aims to modernize the army and it focuses on international military cooperation.

The last subsection "Special American-Israeli Relationships" presents the history of international relationships, starting from the establishment of the State of Israel up to the present day. Keeping friendly relationships with the USA is a matter of overriding importance for each Israeli government, since it is associated with the cooperation at various dimensions, i.e. trade, economic and military one.

Słowa kluczowe: struktura, zagrożenia, bezpieczeństwo, stosunki międzynarodowe Izraela

Keywords: structure, threats, security, Israeli international relations

Robert Kośmider

magister pedagogiki o specjalności edukacja dla bezpieczeństwa i zarządzanie kryzysowe.
Absolwent Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie